

знаю це все монотонне
нікого воно не зворушить
коментарів уникаю емоції стримую
пишу про факти

Збігнєв Герберт¹.
«Репорт з обложеного Міста»

Від авторки

«Хроніка першого місяця» – це щоденник, який я веда від першого дня війни в Україні. Вирішила його оприлюднити, оскільки хочу зберегти від забуття не стільки свої зусилля, скільки працю та жертвність усіх людей, які активно долучилися до великої акції допомоги. Адаже з бажанням врятувати та підтримати негайно долучилися не лише офіційні особи і волонтери з нашого Пункту Допомоги Україні, а й мешканці всієї т. зв. Отвоцької «Лінії», невеличких населених пунктів уздовж залізничної колії в напрямку від Варшави до Отвоцька².

Такі Пункти, як і той, що я описала, виникли у багатьох містах по всій Польщі; це сотні місць, які ставали для біженців безпечними притулками. Наш Пункт Допомоги був лише коліщатком у цьому великому механізмі.

¹ Збігнєв Герберт (пол. Zbigniew Herbert, 1924–1998) – польський поет, драматург, есеїст.

² Отвоцьк (пол. Otwock). Місто розташоване в центрі Мазовецького воєводства на відстані 25 км на південний схід від Варшави, на лівому березі річки Свідер. Населення – 44 000 осіб.

Авторка в Києві під час Майдану, 2014 р.

Я включилася в цю роботу з особистих мотивів. Попад н'ятнадцять років я жила на Сході, половину з них – в Україні, у Львові та Києві. У мене там з'явилося чимало друзів, я добре познайомилася з людьми та країною, знайшла в Україні дуже багато близьких серцю місць, документів та артефактів, пов'язаних із Польщею; я не могла залишитися байдужою.

Коли йтиметься про слово «свідермаєр», з яким тут зустрінуться мої читачі, то це – особливий архітектурний стиль, який виник наприкінці XIX – початку XX століття у регіоні Мазовше вздовж залізничної колії, яка поєднує Варшаву з Отвоцьком. Цей стиль практично обмежується дерев'яними особняками, які належали середньому класу. В ньому поєднувалися риси місцевої дерев'яної архітектури зі стильовими особливостями швейцарського традиційного житла та деякими рисами російського дерев'яного будівництва (різьблене оздоблення вікон і одвірків) та деякі елементи, поширені в Підгаллі.

А от «Наш Свідермаєр» – це описаний у моїй попередній книжці³ конкретний старовинний будинок, на який завжди можна спертися, коли вже забракло сили, щоб стояти. Спертися на родину, на традицію, на спогади, бо дім – це джерело сили.

Того першого місяця війни в Україні, коли я писала свій щоденник, до мене паралельно доходили розповіді мешканців Отвоцька, які прохали, щоб і їхні свідчення було задокументовано у книжці. Тож я додала їхні розповіді, а також нотатки, що відходять від основної теми, але які показують болючу повторюваність історичних подій у нашій частині Європи. А ще вони змальовують поведінку людей у граничних ситуаціях – війни, вбивств, насильства та переслідувань. І тут виникає зв'язок з Україною, яка воює, де нині повно вбивств, насильства та переслідувань.

24 лютого 2022 року граничні ситуації знову дійшли до нас – разом із жінками та дітьми, які тікали від війни. У яких уже не було домівок, на які вони могли би спертися. Гадаю, що саме розповіді цих українських жінок складаються у вартісне свідчення і є надзвичайно важливими у книжці.

Аби нічого не пропустити, я сумлінно робила записи у своєму щоденнику, день за днем, чи, радше, ніч за ніччю, бо дня мені часом було не досить. Я знала, що через кілька місяців вже не зможу відтворити всі ті події.

Тому в ньому тісно від людських переживань, він часом втомлює щоденним повторенням тих самих подій – ще і ще біженці зі своїми проблемами і наша втома. А проте я не хотіла нічого змінювати чи додавати літературних оздоб, бо саме так усе відбувалося того першого місяця війни в Україні; відповідальність за наляканих, за тих, що так багато втратили, за хворих і найслабших, розгублених людей впала на нас, як несподівана лавина.

Авторів історичних свідчень, згідно з їхніми проханнями, називаю лише на ім'я або псевдонімом, який я їм дала. Людей, які працюють або співпрацюють з отвоцьким Пунктом допомоги

³ Hanna Litwin. *Nasz Swidermajer*. – Otwock, 2021.

Україні, до діяльності якого я долучилася, також названо на ім'я або за функціями, які вони виконували у той час. Так само і з нашими гостями. Цього достатньо для того, щоб ви впізнали їх на сторінках цієї книжки. Дякую всім, хто захотів поділитися зі мною своїми переживаннями.

Як відомо, описані у моєму щоденнику події ще не добігли остаточного кінця. Ця трагічна війна досі триває і весь час вимагає від нас допомагати її жертвам.

Ханна Літвін

ДЕНЬ ПЕРШИЙ – 24 лютого

Не вірю. Просто не вірю в те, що бачу в телевізорі. Двадцять перше століття! Двадцять четверте лютого дві тисячі двадцять другого року...

Це ж неможливо, щоб люди масово вбивали людей! У Європі! Щоб одна країна атакувала ракетами іншу країну! Щоб була повномасштабна війна. Я у шоці. Друзі з нашої «Отвоцької лінії» телефонують і теж у шоці. Телефон дзвонить і дзвонить – весь світ у шоці. А ракети летять, танки їдуть і їдуть. Показують кадри, як із 1939 року. Тоді це був польський шлагбаум і німецькі солдати у касках. Зараз це український шлагбаум і російські танкісти у касках. І такий самий страх.

ДЕНЬ ДРУГИЙ – 25 лютого

Зранку я шукаю в медіа якогось спростування, що це тимчасово, що це була якась помилка. Показують кадри з польсько-українського кордону. Від Дорогуська⁴ до Медика⁵ – скрізь натовпи. Натовпи жінок із дітьми. Багатокілометрові черги автівок з того боку. Автівок і автобусів, які підвозять жінок до шлагбаума. А вони переходять кордон пішки. Тягнуть клаунки і тримають

⁴ Дорогуськ (пол. Drohobusk) – село Холмського повіту Люблінського воєводства. В околицях села розташований автомобільний і залізничний перехід Ягодин-Дорогуськ.

⁵ Медика (пол. Medyka) – адміністративний центр гміни Медика Перемишльського повіту Підкарпатського воєводства. Поблизу села є міжнародний автомобільний перехід Шегені-Медика.

А в Сумах залишилися дві її дочки: одна ще підліток і старша з маленьким сином. Бачу, що Людмила намагається впоратися зі своїм відчаєм, але – цей гімнастичний зал, сто розкладачок впритул одна до одної, ці волейбольні корзини, ці пиведські стінки з розвішеними на перекладах речами та рушниками. – Усе це поглиблює нервозність цих жінок. Треба якнайшвидше Людмилу звідти забрати.

Підвезли зелені ширми з мого Отвоцька – буде трохи приватності між цими ліжками. Це добре, бо одна молоденька дівчина годує немовля. Вона повернулася з малям з прогулянки, дає йому груди, а воно плаче й плаче. Вже довго, занадто довго. Дівчина нічого не може зробити.

Пані Анно, в мене, мабуть, пропало молоко!

У душовій оглядаю її груди. Вони набрякли, але молоко не тече. Щось не так. Треба б їй до лікаря. Але куди? Як і де вона може лікуватися? Та й вона зараз не хоче. Зараз найважливіше – це нагодувати малятко.

Пишу записку «молоко для немовляти» й посилаю молодика в аптеку. Це брат молодій матері. Незабаром він повертається, і вже маля радісно смоче з пляшечки. І гулить... Значить, все добре.

Може, молоко ще буде, коли зменшиться стрес. Отвоцьк, 2022 р.

Може, молоко ще буде, коли молода мама вийде зі стресового стану.

Тим часом розширюється база цінних даних – телефонують мешканці Отвоцька, що мають місця для численних біженців. Хтось може взяти до себе маму, але з шестирічною дитиною, бо в них діти такого віку, інші взяли б і з немовлям. Так, можуть

– А скільки років дитині?

– Півтора роки, й дитина сама, без мами без тата! – жаліється Безпалько.

– А в якій лікарні дружина?

– У варшавській!

– А в якій?

– Не знаю.

Проте він має номер мобільного людей, які забрали дружину з дітьми з кордону.

Телефоную – зайнято. Телефоную ще кілька разів. Нарешті вийшло – так, мама з двома дітьми перебуває у Центрі здоров'я дитини, а найменший у якомусь закладі. Туди його просто з Центру відправили, бо в лікарні з мамою та хворою дитиною можна було залишити лише ще одну дитину. Вони зараз поїдуть до малого й привезуть до нас.

– А як ви його зможете забрати? – питаю, – адже вже майже ніч. У вас є дозвіл від матері?

– Ні, – каже дівчина, але я все влаштую. Якщо не вийде – вкраду. Чекай і займися батьком.

Займаюся батьком. За годину приїжджає дівчина з малим. Товстенькі ніжки біжать в обійми батька! І вже обоє щасливі, спокійні.

Ця дівчина, Аня, – радіожурналістка і з бажанням допомогти поїхала з чоловіком на кордон забрати когось із біженців. Це справді було щось незвичайне – це польське «посполите рушення» на кордон. Хто міг, мав час і автівку, їхав до кордону, щоб забирати з морозу матерів із дітьми, яким вдалося перейти кордон. Звісно ж, там негайно з'явилася армія волонтерів із теплим часом, хлібом, супом. Поляки з прикордонних місцевостей негайно організувалися. З-під Дорогуска, Грубешова⁶⁴, Гребен-

⁶⁴ Грубешів (пол. Grubieszów) – місто у східній Польщі, адміністративний центр Грубешівського повіту Люблінського воєводства.